

بررسی بیانات نوروبی مقام معظم رهبری بر پایه روش تحلیل محتوا (۱۳۹۵-۱۳۹۹)

علیرضا سمیعی اصفهانی^{۱*}
علی باقری دولت‌آبادی^۲
نفیسه اله‌دادی^۳

چکیده

هدف: در آغاز هر سال سخنرانی نوروبی رهبر معظم انقلاب از بارزترین فرصت‌هایی است که رویکرد یک‌ساله نظام سیاسی را نسبت به مسائل و موضوعات داخلی و بین‌المللی آشکار می‌سازد. از این‌رو هدف نوشتار حاضر تحلیل محتوای کمی و کیفی سخنرانی‌های نوروبی رهبر معظم انقلاب بین سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹ است تا بر پایه آن بتوان مشکلات اساسی کشور را شناسایی و راهکارهایی برای برطرف کردن آنها ارائه نمود.

روش‌شناسی پژوهش: رویکرد ترکیبی تحلیل محتوای کمی و کیفی است. واحد تحلیل؛ جمله و شیوه انتخاب به‌صورت نمونه‌گیری تمام شمار و هدفمند انجام شده است. در مرحله بعد، برای تحلیل داده‌ها، به شیوه گلیر و استراوس، شماری از جملات و پرکاربردترین واژه‌ها به‌مثابه «واحد‌های معنایی» کدگذاری و توصیف گردیده و در نهایت معانی مورد نظر کشف و تفسیر صورت گرفته است.

یافته‌ها: در بازه پنج ساله مورد نظر، در کنار سایر مسائل مربوط به حوزه‌های فرهنگی، سیاسی و سیاست خارجی، محور اصلی مباحث مقام معظم رهبری، همواره مسائل اقتصادی بوده است و معظم‌له، همواره بر مسائل و مشکلات اقتصادی و راهکارهای برون‌رفت از آنها تأکید کرده‌اند.

نتیجه‌گیری: با توجه به تکرار و شدت واژگان مربوط به حوزه اقتصاد در بیانات نوروبی مقام معظم رهبری طی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۹، می‌توان نتیجه گرفت که مسائل و موضوعات اقتصادی در صدر مشکلات کشور قرار دارد، از این‌رو، توجه به بنیان‌های اقتصاد داخلی، بومی‌سازی اقتصاد و هوشمندی اقتصادی از جمله راهکارهای مقابله با تحریم‌های اقتصادی است که باید در سیاست‌گذاری‌های بلندمدت و اهداف کلان و راهبردی نظام لحاظ گردد.

کلیدواژه‌ها: مقام معظم رهبری، تحریم، سیاست‌گذاری راهبردی، اقتصاد، برجام

Email: asamiei@yu.ac.ir

۱- دانشیار و عضو هیأت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه
یاسوج (نویسنده مسئول)

Email: abagheri@yu.ac.ir

۲- دانشیار و عضو هیأت علمی گروه علوم سیاسی دانشگاه
یاسوج

Email: n.allahdadi1370@gmail.com

۳- دانشجوی جامعه‌شناسی سیاسی دانشگاه یاسوج

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۱۹

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۰۵

مقدمه

در نظام‌های سیاسی مردم‌سالار پیوند مردم و مسئولان یکی از ارکان نظام محسوب می‌گردد. به همین خاطر مراجعه به آرای مردم در انتخابات و همه‌پرسی‌ها، انجام دیدارهای مردمی، جلسات پرسش و پاسخ و ایراد سخنرانی به مناسبت‌های مختلف از جمله راهکارهایی است که مدیران و رهبران جامعه به آن مراجعه می‌نمایند. در جمهوری اسلامی ایران از همان ابتدای پیروزی انقلاب و استقرار امام خمینی(ره) در مدرسه علوی دیدارهای مردمی با رهبر انقلاب شکل گرفت و پس از آن در مناسبت‌های مختلف این دیدارها در حسینیه جماران تکرار گردید. در این سخنرانی‌ها موضوعات روز، مشکلات جامعه، آسیب‌ها و فرصت‌های پیش‌رو به زبان ساده و صمیمی بیان می‌گردید. این سنت در دوره رهبری آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای نیز تکرار گردید. علاوه بر دیدارهای مرسوم فوق در طول سال، رهبر انقلاب سنت جدیدی را نیز بنا نهادند و آن تبرک نمودن شروع سال با زیارت حرم امام رضا(ع) و توسل به آن حضرت برای گره‌گشایی از مشکلات کشور و عاقبت به‌خیری برای مردم بود. این فرصت سالانه که در آن جمع عظیمی از مردم از شهرهای مختلف کشور در آن حضور دارند پیوسته از سوی رهبر انقلاب غنیمت شمرده شده تا مهم‌ترین موضوعات پیش‌رو در سال جدید را برای مردم بیان و نسبت به رخداد‌های سال گذشته آسیب‌شناسی نمایند. این سخنان از زوایای مختلف حائز اهمیت می‌باشد. نخست؛ جایگاهی که رهبری در قانون اساسی ایران دارد و آن را مافوق سه قوه قرار می‌دهد. براساس قانون اساسی کشور ترسیم و ابلاغ سیاست‌های کلی نظام و جهت‌گیری کشور بر عهده رهبری است. این وظیفه از طرق مختلف از جمله سخنرانی‌ها، ابلاغ‌ها، نامه‌ها، دستور و در پاره‌ای موارد حکم حکومتی به اجرا در می‌آید. دوم؛ انعکاس گسترده این سخنان در رسانه‌های داخلی و خارجی و استخراج موضع رهبری در خصوص موضوعات مهم روز که به‌ویژه برای مسؤولان کشور حائز اهمیت است. سوم؛ پیوند خوردن محتوای این سخنرانی‌ها با شعار انتخاب شده برای آن سال و آسیب‌شناسی و معرفی فرصت‌ها است. بنابراین بررسی محتوای این سخنرانی‌ها طی چند سال پیاپی می‌تواند حاوی پیام‌های مهم در عرصه‌های مختلف سیاست داخلی و خارجی باشد. با این توصیف، نوشتار حاضر درصدد تحلیل محتوای کیفی سخنرانی‌های نوروزی ۵ ساله (۱۳۹۵-۱۳۹۹) مقام معظم رهبری است تا مفاهیم و محورهای اساسی آنها را بیرون کشیده و با بررسی شرایط و مقتضیات زمانی حاکم بر این بیانات به تحلیل آنها بپردازد. پرسش اصلی پژوهش حاضر این است که؛ مقام معظم رهبری در پنج سال اخیر، در آغاز هر سال بر چه موضوعاتی تأکید کرده‌اند؟ شرایط زمانی حاکم بر این تأکیدات چیست؟ در پرسش‌های فرعی به این سؤالات پاسخ داده خواهد شد: ۱) چه واژگانی بیشترین تکرار را در سخنرانی‌های پنج‌ساله رهبر انقلاب داشته است؟ راهکارهای فائق آمدن بر مشکلات از دیدگاه رهبری کدام است؟ برای پاسخ به این پرسش تلاش گردیده با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوای کمی و همچنین تحلیل استنباطی سخنرانی‌های سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ مقام معظم رهبری مورد بررسی قرار گیرد. فرضیه اصلی پژوهش، اقتصاد را محور بحث دانسته و خوش‌بینی ایجاد شده در فضای پس‌ابرجام برای گشایش اقتصادی با نگاه به غرب را عامل تولید این ادبیات می‌داند.

بررسی ادبیات پژوهش

اگر چه بیانات و سخنرانی‌های مقام معظم رهبری در خصوص مسائل و موضوعات مختلف از منظرهای متفاوتی مورد تبیین و بررسی قرار گرفته است با این حال در خصوص موضوع پژوهش حاضر یعنی تحلیل محتوای «سخنرانی‌های نوروزی» معظم‌له تاکنون تحلیل علمی مستقلی صورت نگرفته است و با کاوشی ساده در منابع و متون موجود به راحتی می‌توان به این مهم پی برد. با این حال در زیر به برخی از پژوهش‌هایی که با بهره‌گیری از روش تحلیل محتوی کمی یا کیفی دیدگاه‌های امام خمینی(ره) و مقام معظم رهبری را در موضوعات مختلف مورد بررسی کرده‌اند، اشاره می‌گردد:

علیزاده، مقدس و میرزاخانی سیاهکلرودی (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «الگوی حکمرانی رهبری؛ تحلیل محتوای سخنرانی‌های نوروزی در دو دوره اول ریاست جمهوری سال‌های ۱۳۸۴-۱۴۰۰»، معتقدند در هر دوره، موضوعات اصلی یکی بوده اما در جزئیات، اهمیت محورها متفاوت بوده است. یافته‌ها نشان می‌دهد که رهبری با توجه به وظیفه خویش در قانون اساسی و در راستای تعیین سیاست‌های کلی نظام، با توجه به مصالح و مقتضیات جامعه، موضع‌گیری حمایتی و انتقادی متفاوتی را در قبال سیاست دولت‌ها، اتخاذ می‌کنند. به همین دلیل است که اولویت‌ها در موضوعات مطرح شده برای دولت‌های مذکور متفاوت است. عبدالخانی (۱۳۹۵) در مقاله «تحلیل محتوای بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) در زمینه فتنه: یک مطالعه کیفی» با استفاده از روش تحقیق تحلیل محتوا نتیجه می‌گیرد که داده‌های حاصل از تجزیه و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری (مدظله العالی) را می‌توان در ۸ مقوله کلی به شرح ذیل طبقه‌بندی نمود: معناشناسی فتنه، هدف از ایجاد فتنه، راه‌ها و ابزارهای ایجاد فتنه، ریشه‌های فتنه، وظایف، تکالیف و روش‌های مقابله با فتنه، انقلاب و فتنه، فتنه ۸۸، مباحث اخلاقی و فتنه. کریمی فیروزجایی و حبیبی (۱۳۹۷) در مقاله تحلیل گفتمان دیدگاه‌های رهبران ایران و امریکا درباره‌ی برجام؛ به روش تحلیل گفتمان انتقادی، مبانی گفتمانی سخنان دونالد ترامپ در خصوص برجام و واکنش آیت‌الله خامنه‌ای به اظهارات وی، را مورد بررسی قرار داده‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که رهبران هر کشور تلاش کرده‌اند که از توانایی‌های زبانی و ادبی برای تبیین دیدگاه‌های سیاسی خویش استفاده کنند. هر دو رهبر در سخنرانی‌شان برجام را یک توافق شکننده میان دو دشمن و نه قراردادی برای تقویت دوستی بین آنها می‌دانند. سیاهپوش (۱۳۹۹) در مقاله «شاخصه‌های سیاسی جامعه منتظر در اندیشه آیت‌الله خامنه‌ای»؛ با بهره‌گیری از تحلیل محتوای کیفی شاخص‌های سیاسی جامعه منتظر را با مراجعه به مجموعه مطالب رهبر معظم انقلاب اعم از کتب، سخنرانی‌ها، پیام‌ها، گفت‌وگوها و نامه‌ها، تبیین نموده است. نتایج این کوشش نشان می‌دهد از منظر رهبر انقلاب، مهم‌ترین شاخص‌های سیاسی جامعه منتظر عبارتند از: «وحدت کلمه»، «ولایت‌مداری و نفی طاغوت»، «تمام‌خواهی و کمال‌طلبی»، «تحول‌خواهی و انقلابی‌گری»، «امید و اعتماد به وعده الهی» و «عدالت و مبارزه با ظلم». ودادی و رسولی (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل محتوای دیدگاه مقام معظم رهبری (آیت‌الله خامنه‌ای) پیرامون «ارتباط با آمریکا» در بازه زمانی ۱۳۶۸-۱۳۹۵» بر پایه روش تحلیل محتوا، دیدگاه مقام معظم رهبری- پیرامون آمریکا با تأکید بر چیستی و چگونگی «مذاکره و

ارتباط با آمریکا» در بازه زمانی ۱۳۶۸ تا ۱۳۹۵ را طبق نمونه‌گیری هدفمند از بین کل بیانات ایشان، بررسی کرده که تعداد ۲۰۹ سخنرانی مرتبط با مفهوم «آمریکا» به‌دست آمده است. بنابر یافته‌های پژوهش، آمریکا به دنبال مذاکره غیرمشروط با جمهوری اسلامی ایران برای تحمیل خواسته‌هایش است و در زمینه روابط هم به رابطه مشروط (تسلیم شدن جمهوری اسلامی) می‌اندیشد که در شرایط فعلی، نه مذاکره و نه رابطه با آمریکا، ضررش بیشتر از سودش است. بشیر و امین (۱۳۹۸) در مقاله «تحلیل گفتمان سخنرانی‌های حسن روحانی و دانالد ترامپ^۱ در مجمع عمومی سازمان ملل به روش PDAM» با بهره‌گیری از روش‌های تحلیل محتوا و تحلیل گفتمان تلاش کرده‌اند متن سخنرانی حسن روحانی و دانالد ترامپ را در مجمع عمومی سال ۲۰۱۷م از حیث کمی و کیفی بررسی کنند. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که سخنان روحانی عمدتاً از موضع «معترض»، متوجه مسائل منطقه‌ای و روابط برابر ایران - جهان بوده در حالی که ترامپ با اتخاذ موضعی بالا به پایین در مقام «ناظم جهان»، الگویی از دولت و ملت آمریکا را به‌عنوان برنامه عمل سایر کشورها ارائه کرده است. اسدی (۱۳۹۳) در مقاله «تحلیل گفتمانی سیاست خارجی آیت‌الله‌خامنه‌ای (گفتمان تعامل‌گرایی ضدنظام سلطه)» در پاسخ به این پرسش که گفتمان سیاست خارجی جمهوری اسلامی در اندیشه‌ی آیت‌الله‌خامنه‌ای چگونه صورت‌بندی می‌شود؟ با روش تحلیل گفتمان بیانات مقام معظم رهبری، نشان می‌دهد که این گفتمان، دنباله رویکرد امام خمینی(ره) و با محوریت بهره‌مندی از گرایش ایدئولوژیک - استراتژیک و تعامل‌گرایی ضد نظام سلطه قرار دارد. حسینی‌زاده و شفیع اردستانی (۱۳۹۶) در مقاله تحلیل دوره‌های زمانی گفتمان انقلاب اسلامی با تکیه بر رهبری امام خمینی(ره) معتقدند که جایگاه امام بر اساس میزان نوآوری و خلاقیت در ارائه گفتمان که لازمه سوژه خالق و بنیانگذار است و همچنین اسارت سوژه کارگزار در جبر ساختارهای پیشین، به‌طور متناوب از سوژه کارگزار به بنیانگذار و مجدداً به سوژه کارگزار تغییر می‌کند. این نگرش ضمن تشریح فرآیند انقلاب، بر مسیر دموکراتیک انقلاب ایران و عملکرد امام بر اساس اصول دموکراسی تأکید می‌کند. امانلو (۱۳۹۴) در مقاله «تحلیل گفتمانی بیداری اسلامی در اندیشه مقام معظم رهبری» با استفاده از روش تحلیل انتقادی گفتمان، ضمن بررسی واژگان پربسامد در بیانات مقام معظم رهبری به این نتیجه می‌رسد که احیاء و تجدید عزت و کرامت ملی و اسلامی، برافراشتن پرچم توحید و اسلام، ایستادگی در برابر نفوذ و سلطه آمریکا، صهیونیسم و اروپا، مبارزه با رژیم غاصب و دولت جعلی صهیونیست، حضور همیشگی مردم در صحنه مبارزه، سرنوشتی حکام مستبد و عمال استکبار مؤلفه‌های اصلی بیداری اسلامی در گفتمان مقام معظم رهبری است. شیرازیان و سامنی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان تحلیل پیکره بنیاد گفتمان تهاجم فرهنگی در سخنان رهبر جمهوری اسلامی ایران تلاش می‌کنند با استفاده از رویکرد تحلیل گفتمان پیکره‌بنیاد سخنان رهبر جمهوری اسلامی ایران را در مورد تهاجم فرهنگی بررسی کنند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد دال‌های مرکزی در بیانات رهبر انقلاب که همانا هسته‌ی اصلی گفتمان جنگ نرم است، شامل «نفوذ سیاسی»، «تضعیف روحیه‌ی جهاد

علمی و اقتصادی»، «جوانان دانشجو افسران مبارزه با جنگ نرم» است. ردادی (۱۳۹۹) در «تحلیلی بر گفتمان رهبر انقلاب در پیام نوری سال ۱۳۹۹؛ روایت امید همراه با دیدن سختی‌ها»، ضمن اشاره به دو گفتمان یاس و ناامیدی و گفتمان امید در جامعه، پیام نوری رهبر انقلاب در سال ۱۳۹۹ را ناشی از گفتمانی دانست که سختی‌ها را می‌بیند و نگاه واقعی دارد اما تلاش می‌کند با استفاده از سختی‌ها به پیشرفت برسد.

با تأملی گذرا بر پژوهش‌های صورت گرفته می‌توان گفت؛ توجه و تمرکز بر شعارهای سال نام‌گذاری شده از سوی رهبری، بازه زمانی متفاوت، موضوع متفاوت و به‌کارگیری روش تحلیل محتوا وجه تمایز و نوآوری پژوهش پیش‌رو با سایر پژوهش‌هایی است که به روش تحلیل گفتمان و یا تحلیل محتوا سخنرانی‌های مقام معظم رهبری را مورد پژوهش قرار داده‌اند.

روش پژوهش

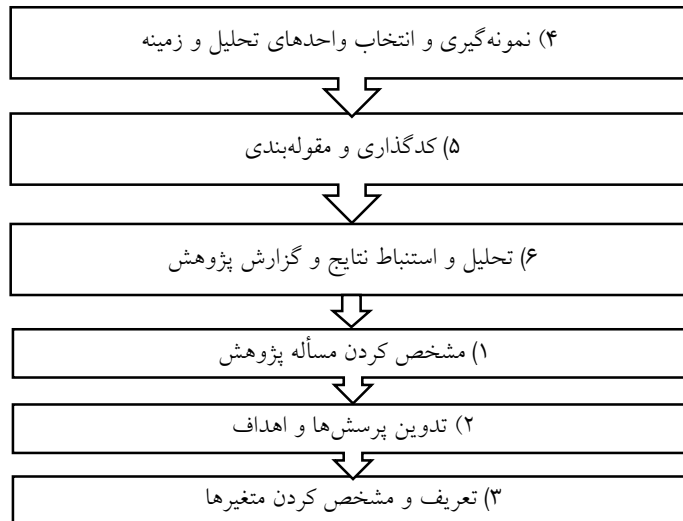
تحلیل محتوا، فرآیند تبدیل کیفیت‌ها به کمیت‌ها و سپس تبدیل همین کمیت به کیفیت است. روش تحلیل محتوا بر این غرض بنا شده است که با تحلیل پیام‌های زبانی می‌توان به کشف معانی، اولویت‌ها، نگرش‌ها، شیوه‌های درک و سازمان‌یافتگی جهان دست یافت (قائدی و گلشنی، ۲۰۱۶: ۱). به عبارتی هدف از تحلیل محتوای متن، مصاحبه یا اسناد و... شناسایی اهداف، ارزش‌ها، فرهنگ و تمایلات نویسنده متن یا فرد مصاحبه شونده است. به بیان دیگر، در تحلیل محتوا شناخت ناخودآگاه متن و صاحب متن مورد نظر است. از آنجایی که تحلیل محتوا پایه و اساس بر هرمنوتیک یا فن تفسیر و تأویل استوار است، پیشینه‌اش به گذشته‌های دور بازمی‌گردد (درانی، ۱۹۹۶: ۲۵). در کل می‌توان گفت، تحلیل محتوا؛ معناشناسی آماری مباحث و متون است (رفیع‌پور، ۲۰۰۵: ۱۱۲).

در یک تعریف عام هولستی تحلیل محتوا را به هر تکنیکی که برای استنباط نظام‌مند و عینی ویژگی‌های خاص پیام‌ها به کار می‌رود، اطلاق می‌کند (هولستی^۱، ۱۹۹۴: ۴۶) سندلوسکی تحلیل محتوا را یکی از روش‌های تجزیه و تحلیل مطالعات کیفی می‌داند که به‌وسیله آن داده‌ها خلاصه، توصیف و تفسیر می‌شوند. باردن^۲ در کتاب خود با عنوان تحلیل محتوا اشاره می‌کند که تحلیل محتوا در حقیقت فن پژوهش عینی، اصولی و کمی به منظور تفسیر و تحلیل محتواست و تفکر بنیادی تحلیل محتوا عبارتست از قرار دادن اجزای یک متن (کلمات، جملات، پاراگراف‌ها، و امثالهم بر حسب واحدهایی که انتخاب می‌شوند) در مقولاتی که از پیش تعیین شده‌اند. برلسون از پیشگامان تحلیل محتوا این تکنیک را پژوهشی برای توصیف عینی، سیستماتیک و کمی محتوای آشکار پیام معرفی می‌کند (کریپندورف^۳، ۱۹۹۹: ۲۶).

1. Holstein
2. Barden
3. Krippendorff

با توجه به کاربردها و اهداف روش تحلیل محتوا می‌توان به دو نوع کلی روش تحلیل محتوا اشاره نمود: (۱) تحلیل محتوای کمی، (۲) تحلیل محتوای کیفی. به نظر می‌رسد این تقسیم مبتنی بر سلطه روش پوزیتیویستی و نظریه‌های تفسیری روش‌شناسی است. تحلیل محتوای کیفی روشی برای تفسیر ذهنی محتوای داده‌های متن از طریق کدگذاری طبقه‌بندی شده سیستماتیک و مشخص ساختن الگوهای است که در نهایت از مفاهیم برساخته می‌شوند. به عبارت دیگر تحلیل محتوای کیفی روش رهیافت تجربی و روشمند تحلیل یک متن در زمینه ارتباطی‌اش از طریق قوانین تحلیلی متن و مدل‌های مرحله‌ای بدون کمی‌سازی شتاب‌زده است (یعقوبی و دیگران، ۲۰۱۹: ۱۵). از سوی دیگر، پارادایم کمی مبتنی بر اثبات‌گرایی است که به دنبال تعمیم و تبیین‌های قانون‌نگر است. هدف اصلی آن، اندازه‌گیری عینی دنیای اجتماعی، آزمون فرضیه‌ها، پیش‌بینی و کنترل رفتار انسان است. در مقابل، پارادایم کیفی ریشه در ضداثبات‌گرایی و تأیید رویکرد پدیدارشناسی دارد و فردنگر است. بنابراین، در ماهیت طبیعت‌گراست و هدف اصلی‌اش درک حیات اجتماعی و معنایی است که افراد به زندگی روزمره خود می‌دهند (گلشنی و قاندری، ۲۰۱۲: ۱۲).

در نوشتار حاضر، رویکرد ترکیبی روش تحلیل محتوای کمی و کیفی به کار گرفته شده است. بازه زمانی پژوهش، سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ را در برمی‌گیرد. واحد تحلیل به کار گرفته شده؛ جمله و شیوه انتخاب به صورت نمونه‌گیری تمام شمار و هدفمند بود. برای این منظور جملات و کلمات کدگذاری گردید. کدگذاری روشی است که توسط گلیر و استراوس به منظور تحلیل داده‌ها ابداع شده است. کدگذاری خواندن دقیق و خط به خط داده‌ها و شکستن آن به کوچک‌ترین جزء ممکن است (استراوس و کوربین، ۲۰۱۱). برای سنجش روایی پژوهش، کدها و زیرکدهای شناسایی شده به جمعی از کارشناسان و اساتید علوم سیاسی ارائه و نظرهای اصلاحی آنها اعمال گردید. (آزمون روایی صوری) برای سنجش پایایی نیز از دو روش پیش‌آزمون و نیز تکرار بهره گرفته شد. نمودار زیر مراحل مختلف تحلیل محتوای برای رسیدن به پاسخ پرسش‌ها و فرضیات را نشان می‌دهد:

نمودار ۱: مراحل اجرای روش تحلیل محتوا

نتایج تحقیق

رهبر معظم انقلاب اسلامی هر ساله در نخستین روز از سال نو و جوار حرم مطهر حضرت علی بن موسی الرضا (ع) در سخنرانی زنده تلویزیونی خطاب به ملت شریف ایران، ضمن انتخاب نامی جدید برای سال پیش‌رو، وظایف اساسی و رئوس کلی فعالیت دستگاه‌های قانونگذار و اجرایی نظام و همچنین مردم را برای تحقق شعار سال تشریح و تبیین می‌نمایند. در ادامه قبل از ورود به بحث اصلی و تحلیل محتوی بیانات ایشان، نام‌هایی که معظم‌له طی چند دهه گذشته برای سال‌های مختلف‌اند را استخراج نموده‌ایم:

جدول ۱: نام‌گذاری سال‌ها توسط مقام معظم رهبری

سال	نام	سال	نام
۱۳۷۸	امام خمینی (ره)	۱۳۸۹	همیت مضاعف و کار مضاعف
۱۳۷۹	امام علی (ره)	۱۳۹۰	جهاد اقتصادی
۱۳۸۰	اقتدار ملی و اشتغال‌آفرینی	۱۳۹۱	تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی
۱۳۸۱	عزت و افتخار حسینی	۱۳۹۲	حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی
۱۳۸۲	خدمت‌گزاری	۱۳۹۳	اقتصاد و فرهنگ، با عزم ملی و مدیریت جهادی
۱۳۸۳	پاسخگویی	۱۳۹۴	دولت و ملت، همدلی و هم‌بانی
۱۳۸۴	همبستگی ملی و مشارکت عمومی	۱۳۹۵	اقتصاد مقاومتی، اقدام و عمل
۱۳۸۵	پیامبر اعظم (ص)	۱۳۹۶	اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال
۱۳۸۶	اتحاد ملی، انسجام اسلامی	۱۳۹۷	حمایت از کالای ایرانی

۱۳۸۷	نوآوری و شکوفایی	۱۳۹۸	رونق تولید
۱۳۸۸	حرکت مسئولین به سوی اصلاح الگوی مصرف	۱۳۹۹	جهش تولید

بسامد واژگان در سخنرانی‌های پنج ساله نرورزی رهبری

همان‌گونه که در بخش روش پژوهش بیان گردید؛ نخستین گام بررسی سخنرانی‌های سال ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ رهبری با روش تحلیل محتوای کیفی، بررسی بسامد واژگان است. از این رو واژگان پر بسامد در بیانات ایشان استخراج گردیده و در جدول شماره ۲ آمده است.

جدول ۲: بسامد واژگان در سخنان نرورزی رهبری

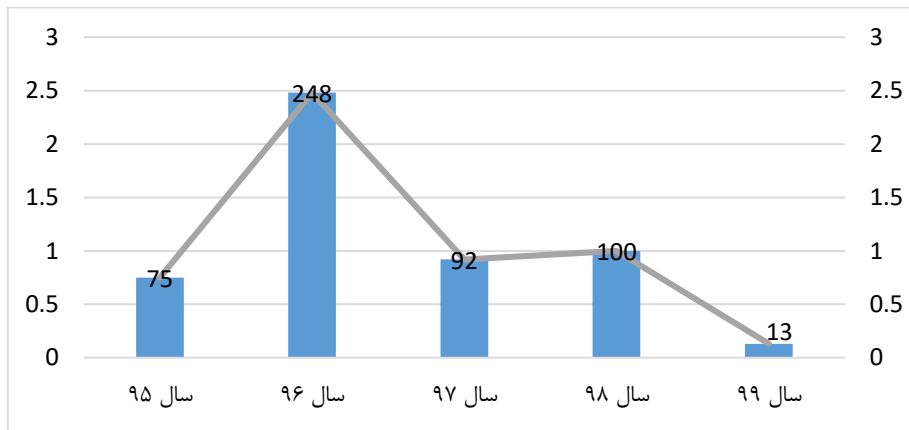
سال ۹۹		سال ۹۸		سال ۹۷		سال ۹۶		سال ۹۵	
۳۷	اسلام	۴۲	غربی‌ها	۴۲	جوان(ان)	۷۳	تولید	۷۱	آمریکا
۲۶	پیامبر	۳۲	اقتصاد	۳۱	انقلاب	۵۱	اقتصاد	۳۹	دشمن
۲۴	دشمن	۲۷	تولید	۲۲	اقتصاد	۳۹	ملت	۳۶	ملت
۲۳	قوی(قوت)	۲۵	جوان (ان)	۲۱	تولید	۳۵	انتخابات	۳۴	دولت
۱۹	صبر	۲۴	دشمن	۱۹	ظرفیت	۲۲	دشمن	۳۲	ایران(ظرفیت)
۱۶	بعثت	۲۱	جنگ	۱۹	مسئولین	۲۰	مشکل(ات)	۲۹	تحریم
۱۳	ویروس	۲۰	آمریکا	۱۹	کالای	۱۸	جوان(ان)	۲۶	انقلاب
	کرونا	۱۵	اروپا		ایرانی	۱۵	نفت	۲۶	منطقه
۱۳	ملت	۱۳	تحریم	۱۹	مشکل(ات)	۱۵	مسئولین		(خاورمیانه)
۱۳	تولید	۱۳	ظرفیت	۱۸	حمایت	۱۴	صادرات	۲۵	اقتصادمقاومتی
۱۲	قرآن	۱۳	مشکل(ات)	۱۷	آمریکا	۱۴	تولید داخلی	۲۴	سیاست
۱۱	ارزش‌ها	۱۲	ملت	۱۶	نفت	۱۴	صندوق	۲۱	جوان(ان)
۹	جوان(ان)	۱۲	انتظار(توقع)	۱۶	آزادی		توسعه ملی	۲۱	تولید داخلی
۷	آمریکا	۱۲	مسئولین	۱۵	دولت	۱۳	بیکاری	۲۱	رژیم طاغوت
۷	دارو	۸	منطقه	۱۴	منطقه	۱۳	قاچاق	۱۹	توافق(برجام)
۷	ایمان	۷	فرصت	۱۵	عدالت	۱۱	مدیریت	۱۰	روحیه انقلابی
۷	غرب	۷	نفت	۹	استقلال	۹	امنیت		
						۸	سرمایه‌گذاری		

بر اساس جدول فوق و با شمارش واژه‌ها، می‌توان گفت واژگان حوزه اقتصاد، پربسامدترین واژه‌هاست و در واقع در سخنرانی‌های رهبر انقلاب، بیشترین تکرار را به خود اختصاص داده است. در این بخش با ۵۲۸ واژه روبرو هستیم که اگر آن را در کنار واژگان مربوط به حوزه سیاست داخلی (۳۲۸ واژه) قرار دهیم

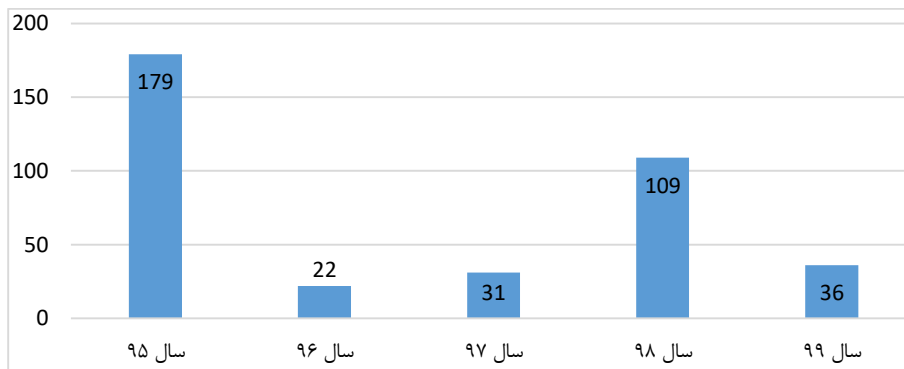
عدد ۸۵۶ به دست خواهد آمد. این عدد در برابر با ۳۷۷ واژه حوزه سیاست خارجی نشان دهنده این است که در سخنرانی‌های رهبری تکیه اصلی بر مباحث داخلی بوده است. (ر.ک: جدول شماره ۲) این نکته از آن رو قابل توجه است که همواره در قضاوت‌های روزمره تصور بر این است که محتوای سخنان رهبری بیشتر حوزه سیاست خارجی است تا سیاست داخلی.

جدول ۳: تکرار واژگان

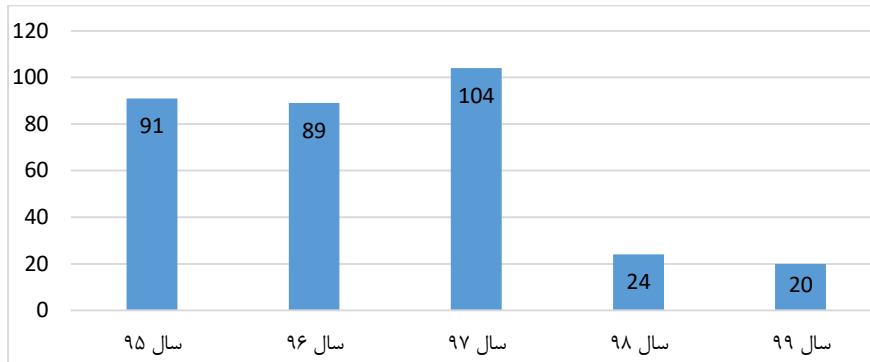
اقتصاد	سیاست خارجی	سیاست داخلی	توانمندی‌ها برای فائق آمدن بر مشکلات
۵۲۸	۳۷۷	۳۲۸	۱۷۴

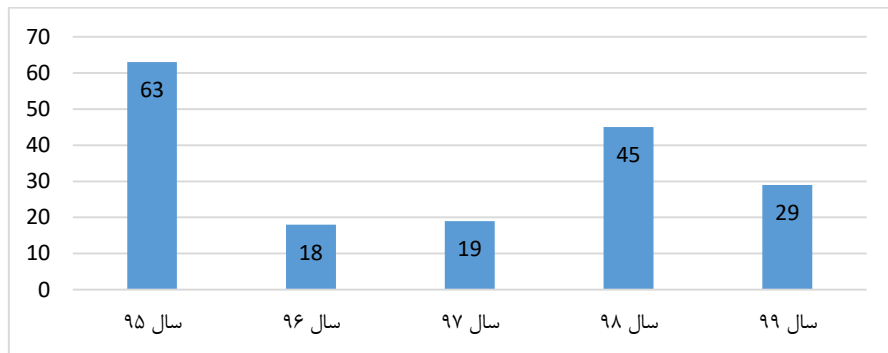
نمودار ۲: روند تکرار مضامین اقتصادی از سال ۹۵ - ۹۹

نمودار ۳: روند تکرار مضامین سیاست خارجی از سال ۹۵ - ۹۹

نمودار ۴: روند تکرار مضامین سیاست داخلی از سال ۹۵-۹۹

نمودار ۵: روند تکرار مضامین توانمندی فائق آمدن بر مشکلات از سال ۹۵-۹۹

محورهای اساسی در سخنرانی‌های پنج ساله رهبری

برای پاسخ به این پرسش باید مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها در سخنرانی‌های رهبر انقلاب را بررسی و مشخص نمود.

جدول ۴: مقوله‌ها و زیرمقوله‌ها مربوط به اقتصاد

مقوله‌ها	زیرمقوله‌ها
اقتصاد و دشمن (جنگ اقتصادی)	<p>(۱) دشمن در حال جنگ اقتصادی با ما است، (۲) دشمن دنبال راهکارهای اقتصادی، برای ضربه‌زدن اقتصادی به ملت ایران است، (۳) هدف دشمن از فشار اقتصادی این است که ملت را نسبت به نظام دلسرد و دلزده کند؛ (۴) هدف دشمن از فشار اقتصادی این است که بین ملت ایران و نظام اسلامی فاصله بیندازد، (۵) نقشه دشمن، اقتصادی است (نظام اسلامی قادر نبوده و نیست مشکل اقتصادی و مشکلات اساسی ملت ایران را حل کند)، (۶) اولویت دشمن مسئله‌ی اقتصادی است.</p>

<p>(۱) بیکاری جوانان و بخصوص بیکاری جوانان تحصیل کرده، (۲) معیشت طبقات ضعیف، (۳) رکود تولید، (۴) کمبود تولید.</p>	<p>خلاءهای اقتصادی در ایران</p>
<p>(۱) انگیزه نجات از وابستگی اقتصادی، (۲) نجات از تک محصولی بودن اقتصاد، (۳) تمرکز بر درآمدهای غیرنفتی برای اداره کشور، (۴) تمرکز بر طرح‌های مقابله‌ای با تحریم، (۵) تمرکز برای یافتن جایگزین اقتصاد نفتی، (۶) یافتن راه‌های خنثی کردن تحریم‌ها.</p>	<p>تحریم و فرصت‌سازی اقتصادی</p>
<p>(۱) تبدیل دوراهی دشمنانه (تسلیم یا تحمل) به دوگانه‌ی تحمل یا ایستادگی، (۲) اجرای اقتصادمقاومتی (اقدام و عمل)، شناسایی فعالیت‌ها و زنجیره‌های اقتصادی مزیت‌دار کشور، (۳) زنده کردن تولید داخلی، (۴) توجه به تجارت خارجی که قدرت تولید داخلی ما را تضعیف نکند، (۵) مدیریت منابع مالی‌ای که از بانک‌ها و مراکز خارجی به کشور وارد می‌شود، (۶) دانش‌بنیان شدن بخش‌های مهم اقتصاد داخلی، (۷) بهره‌برداری از بخش‌هایی که روی آنها سرمایه‌گذاری کرده‌ایم؛ (۸) در همه‌ی معاملات خارجی، انتقال فناوری را شرط کنیم، (۹) با فساد مبارزه‌ی جدی بشود، (۱۰) بهره‌وری از انرژی، (۱۱) توجه به صنایع متوسط و کوچک.</p>	<p>راهکارهای مقابله با تحریم‌ها (اقتصاد مقاومتی)</p>
<p>(۱) ایجاد اشتغال و رفع بیکاری، (۲) شکوفایی استعدادها و ابتکار جوان‌ها، (۳) مصرف نشدن ارز با اهمیت، (۴) جهش صادرات (کم‌رنگ شدن مسابقه‌ی به رخ کشیدن مارک‌های خارجی، (۵) از بین رفتن یا کم‌شدن مشکلات و ناهنجاری‌های اجتماع، (۶) ایجاد نشاط ملی.</p>	<p>تولید داخلی و مزایای آن</p>
<p>(۱) نیروی انسانی: الف) ۳۳ میلیون نفر از جمعیت کشور در سنین کار، ب) ده میلیون تحصیل کرده‌ی دانشگاهی در کشور، ج) نزدیک به پنج میلیون دانشجو در کشور، د) جزو اولین ردیف‌های تعداد مهندسين در کشورهای دنیا. ۲) مهارت: الف) جوان ما توانایی‌اش را دارد، ب) میدان را برای جوان‌ها باز کنیم، ج) جوان‌ها بسیاری از گره‌های بزرگ و مشکل ما را می‌توانند حل کنند، د) دانشگاه‌ها تشنه‌ی همکاری با دستگاه‌های صنعتی ما هستند. ۳) سرمایه: الف) سرمایه‌های شخصی، ب) بهره‌مندی از صندوق توسعه‌ی ملی.</p>	<p>امکانات و ابزارهای لازم برای تولید داخلی</p>
<p>(۱) مدیریت کارآمد و متعهد و متدین، (۲) دخالت دادن مردم در کار تولید، (۳) صادرات، (۴) امنیت سرمایه‌گذاری (امنیت اقتصادی و امنیت سرمایه‌گذاری، خیلی مهم است)، (۵) احساس مسئولیت آحاد مردم (از مسائل بسیار مهم در مسئله‌ی تولید داخلی).</p>	<p>ضرورت‌های تولید داخلی</p>
<p>(۱) واردات: الف) واردات کالاهایی که در داخل به‌قدر کافی تولید می‌شود، بایستی به‌صورت یک حرام شرعی و قانونی شناخته بشود، ب) آنچه در داخل تولید می‌شود، از خارج وارد نشود. ۲) قاچاق: الف) با باندهای قاچاق مبارزه شود، ب) جلوی قاچاق گرفته شود.</p>	<p>نقاط آسیب‌پذیر تولید داخلی و بایدها</p>
<p>(۱) حل مشکل بیکاری، (۲) حل مشکل تورم، (۳) حل مشکل فقر در طبقات ضعیف، (۴) حل معضل نظام بانکی، (۵) حل مسئله‌ی ارزش پول ملی، (۶) حل مسئله‌ی کسری بودجه‌ی دولت.</p>	<p>مزایای رونق تولید</p>

الزامات مسبب جهش تولید	۱) همکاری و درستکاری دستگاه‌های ذی ربط، ۲) جلوی قاچاق گرفته شود، ۳) جلوی واردات بی‌رویه گرفته بشود، ۴) به تولیدکننده مشوق‌هایی داده بشود، ۵) برخورد جدی قضائی با سوءاستفاده‌کنندگان.
شروط رسیدن به شکوفایی اقتصادی	۱) کار مجاهدانه و عالمانه، ۲) کار جهادی و مدیریت‌های جهادی، ۳) استفاده از ظرفیت‌های کشور، ۴) کمک به تولید، ۵) ادامه جریان حمایت از کالای ایرانی، ۶) رونق تولید با حمایت دولت و مجلس از سرمایه‌گذار و فعال اقتصادی، ۷) از سوء استفاده‌ها غفلت نشود (ایجاد بانک‌های پوششی و کلاهبرداری)، ۸) جلوگیری از واردات بی‌رویه.

جدول ۵: مقوله‌ها و ریز مقولات مربوط به سیاست خارجی (دشمن‌شناسی)

مقوله‌ها	ریز مقوله‌ها
رفتار دشمنانه آمریکا در زمان طاغوت	۱) غارت می‌کردند، ثروت‌ها را می‌بردند، ۲) همه‌ی کارهایی که یک دولت استعمارگر و یک دولت مستکبر با یک کشور ضعیف انجام می‌دهد، انجام می‌دادند، ۳) ایران را در قبضه‌ی خودشان و در پنجه‌ی اقتدار خودشان داشتند، ۴) هر کاری می‌خواستند می‌کردند؛ مثلاً رضاخان را سر کار آوردند و بعد که به جهتی از او دلخور شدند، او را بردند، محمدرضا را آوردند، ۵) ایجاد سنگرهایی برای استمرارسلطه: الف) رژیم طاغوت، ب) ترس از قدرت‌ها، ج) بی‌اعتقادی به خود، نداشتن اعتماد به نفس، د) جدایی دین از سیاست بود.
مواجهه تاریخی غربی‌ها و ایران	۱) خیانت انگلیس در جنگ‌های ایران و روس، ۲) خنجر از پشت در جنگ‌های ایران و روس، ۳) فشارهای انگلیس و در نتیجه کشتن امیرکبیر توسط پادشاه ابله قاجار، ۴) رفتار انگلیس در روی کارآمدن حکومت دیکتاتوری رضاخان، ۵) رفتار آمریکا در ساقط کردن دولت مصدق، ۶) رفتار غربی‌ها در ماجرای جنگ تحمیلی و تحریم‌های پس از انقلاب.
علت کینه آمریکا از انقلاب	۱) انقلاب کشور را از پنجه‌ی آنها بیرون کشیده است، ۲) ایران با روحیه‌ی مقاومت موجب تشویق کشورهای دیگر هم شد، ۳) در منطقه و سایر نقاط جهان «مرگ بر آمریکا» می‌گویند، پرچم آمریکا را آتش می‌زنند که ناشی از تأثیر ایران است، ۴) آمریکا در قضیه‌ی سوریه، یمن، عراق، فلسطین درمانده‌اند و اینها همه را از چشم ایران می‌بینند، ۵) انقلاب سنگر رژیم طاغوت را نابود کرد و حاکمیت مردمی به‌وجود آورد، ۶) انقلاب سنگر ترس را نابود کرد و با دفاع مقدس ریشه ترس را از بین برد، ۷) انقلاب سنگر بی‌اعتقادی به خویش را از بین برد و آن را به باور به خود، اعتمادبه‌نفس ملی میدل کرد؛ امروز جوان ایرانی می‌گوید ما می‌توانیم، ۸) منهدم کردن سنگر جدایی دین از سیاست.
آمریکا و ابزارهای دشمنی	۱) تزریق تفکر ناتوانی در میان نخبگان، ۲) انتقال سیاست و تفکر موردنظر خود به افکار عمومی، ۳) تلقین دوراهی برای ملت ایران: الف) کنار آمدن با آمریکا ب) تحمل فشار، ۴) توافق؛ قبول تحمیل‌های آمریکا با پذیرفتن توافق، ۵) توافق؛ عقب‌نشینی به نفع آمریکا است، ۶) آمریکا وسایل تبلیغ دارد، دیپلماسی فعال دارد، دولت‌هایی تحت فرمان دارد برای اعمال فشار، ۷) تأکید بر ایجاد گفتمان دوسویه‌ی تسلیم یا تحمل فشار، ۸) باوراندن تفکر دوسوئه

و ترویج توسط عوامل داخلی، ۹) تهدید به تحریم، ۱۰) ابزارهای فعال آمریکا: تبلیغات، (ایران هراسی)، نفوذ، تحریم.	
۱) آمریکایی‌ها به آنچه وعده داده بودند، عمل نکردند، ۲) جلوی تحقق مقاصد جمهوری اسلامی را گرفتند، ۳) همچنان معاملات بانکی ما دچار مشکل است، ۴) بازگرداندن ثروت‌های ما در بانک‌های آنها دچار مشکل است، ۵) معاملات گوناگون تجاری دچار مشکل است، ۶) آمریکایی‌ها تحریم‌ها را روی کاغذ هم برداشتند ولی در عمل نه، ۷) آمریکا با خدعه و تقلب به تمهدهایی که کرده است عمل نمی‌کند، ۸) در قضیه‌ی برجام بدعهدی کردند.	دشمنی‌های آمریکا در توافق هسته‌ای
۱) ایستادگی نکردن در برابر امریکا، ۲) تأکید به ایران؛ «مبادا از برجام خارج بشوید»، ۳) اروپایی‌ها عملاً از برجام خارج شده‌اند، ۴) اروپایی‌ها تحریم‌های جدیدی را علیه ایران به وجود آورده‌اند، ۵) طرح شوخی تلخ کانال مالی.	مواجهه اروپایی‌ها و ایران در برجام
۱) چشممان به غربی‌ها نباشد، ۲) منتظر غربی‌ها نباید باشیم، ۳) نمی‌توان از غربی‌ها انتظار کمک داشت، ۳) از غربی‌ها انتظار توطئه می‌شود داشت، ۴) از غربی‌ها انتظار خیانت می‌شود داشت، ۵) از غربی‌ها انتظار خنجر از پشت‌زدن می‌توان داشت، ۶) نمی‌توانیم به غربی‌ها هیچ امیدی داشته باشیم، ۷) ارتباط مانعی ندارد، اعتماد اشکال دارد.	بایدهای مواجهه با غربی‌ها
۱) طبیعت توافق با آمریکا عقب‌نشینی است (گذر از خط قرمزها درباره برجام)، ۲) هدف از توافق هسته‌ای این بود که کشور ایران بتواند از ظرفیت‌هایش استفاده کند، که تحقق نیافت، ۳) یک توافق کافی نیست. برای حل مسائل منطقه نیز توافق نیاز است؛ طبق میل آمریکایی‌ها رفتار کرد، ۴) حل اختلاف با آمریکا یعنی گذشتن از خط قرمزها و ارزش‌ها، ۵) برجام ۲ و ۳ و ۴ و الی‌غیرذلک بایستی به‌وجود بیاید تا ما بتوانیم راحت زندگی کنیم، ۶) صرف نظر از مسائل اساسی مثل فلسطین، حمایت از مقاومت، حمایت از ملت‌های مظلوم، ۷) تبدیل شدن به آنچه آمریکا می‌خواهد: دراز کردن دست دوستی به سوی رژیم صهیونیستی، ۸) صرف نظر از ابزارهای دفاعی (موشک، تمرین نظامی، رزمایش، نیروی قدس سپاه)، ۹) چرایی درباره تطبیق قانون اساسی با اسلام و تضاد اسلام با لیبرالیسم و آزادی، ۱۰) چرایی درباره وظایف شورای نگهبان، ۱۱) خواهان تغییر سیرت جمهوری اسلامی می‌شوند، ۱۲) تهی کردن جمهوری اسلامی از محتوا.	عواقب عقب‌نشینی در توافق با آمریکا
۱) سهم مهم ایران برای شکستن کمر تکفیری‌ها در منطقه و ادعای دروغین آمریکا در شکست داعش، ۲) جمهوری اسلامی توانست در بخش مهمی از این منطقه، امنیت به وجود بیاورد، ۳) آمریکا اعتراض می‌کنند که ایرانی‌ها چرا در مسائل عراق، چرا در مسائل سوریه و امثال این‌ها شرکت می‌کنند، چرا دخالت می‌کنند؟، ۴) جمهوری اسلامی توانست نقشه‌ی آمریکا را در منطقه خنثی کند، ۵) دروغ آمریکایی‌ها «ما در سرکوب داعش دخالت داشتیم»، ۶) حضور ایران به خواست دولت‌ها است، ۷) حضور ایران دخالت در امور کشورها نیست، ۸) حضور ایران در منطقه پاسخ به درخواست کمک است، ۹) کمک ایران با انگیزه‌های عقلایی و منطقی انجام می‌شود.	ایران و آمریکا در منطقه

<p>(۱) دروغ گو، (۲) پشت‌هم‌انداز، (۳) وقیح، (۴) طماع، (۵) شارلاتان، (۶) دارنده اقسام خصوصیات زشت اخلاقی، (۷) ظالم، (۸) سنگدل، (۹) به شدت بی‌رحم، (۱۰) تروریست.</p>	<p>خصوصیت مسئولان آمریکایی به عنوان خبیث‌ترین دشمن</p>
<p>(۱) آمریکا دچار کمبود پزشکی است (تظاهر به کمک)، (۲) آمریکا خود متهم به تولید ویروس است، (۳) با وجود اتهام، کدام عاقلی به آمریکا اعتماد می‌کند.</p>	<p>ادعای کمک پزشکی آمریکا به ایران در مورد کرونا</p>
<p>(۱) صبر، (۲) استقامت، (۳) مقاومت، (۴) محاسبات درست، (۵) پیگیری اهداف ترسیم شده، (۶) با روحیه حرکت کردن و ادامه دادن، (۷) دچار تردید نشدن، (۸) با شجاعت و عقل جلوی دشمن را گرفتن، (۹) مغلوب کردن دشمن.</p>	<p>راهکار مقابله با دشمنی‌ها</p>

جدول ۶: مقوله‌ها و ریزمقوله‌ها به سیاست داخلی

مقوله‌ها	ریزمقوله‌ها
<p>خدمات انقلاب اسلامی نسبت به دوره طاغوت</p>	<p>(۱) شش برابر شدن راه‌های کشور، (۲) بیست برابر شدن ظرفیت بنادر کشور، (۳) سی برابر شدن سدهای مخزنی، (۴) چهارده برابر شدن تولید برق، (۵) پنجاه‌وهفت برابر شدن صادرات غیرنفتی، (۶) سی برابر شدن محصولات پتروشیمی، (۷) پانزده برابر شدن محصولات فولادی، (۸) بیست‌وپنج برابر شدن تعداد دانشجویان، (۹) آبادی روستاها، (۱۰) پیشرفت‌های چشمگیر نظامی.</p>
<p>ارزش‌ها و شعارهای حفظ‌شده‌ی انقلاب تا ۴۰ سالگی</p>	<p>(۱) استقلال (هیچ کشوری در دنیا، ملتی به استقلال ملت ایران ندارد)، (۲) آزادی (در کشور ما آزادی فکر، آزادی بیان و آزادی انتخاب هست)، (۳) مردم‌سالاری (انتخابات کشورما یک روز به تأخیر نیفتاده، حتی در دوران جنگ)، (۴) اعتمادبه‌نفس ملی و خودباوری (روحیه‌ی «ما می‌توانیم»)، (۵) عدالت (در باب عدالت کارهای بسیار زیادی انجام گرفته، منتها با عدالتی که ما دنبال هستیم و آرزوی ملت مسلمان است، فاصله دارد)، (۶) شکاف طبقاتی کاهش یافته و خط فقر کاهش یافته، (۷) مسئله‌ی دین و تحقق شریعت (حفظ دین به برکت شورای نگهبان)، (۸) کارکردهای مسئولان کشور (آمار خرسندکننده عملکردها، در بخش‌های مختلف).</p>
<p>اهمیت شرکت در انتخابات</p>	<p>(۱) انتخابات یکی از دو رکن مردم‌سالاری دینی است، (۲) ما به برکت انتخابات به دنیا فخر می‌فروشیم، (۳) انتخابات، مایه‌ی عزت ملی است، (۴) انتخابات، مایه‌ی تقویت ملت ایران است، (۵) انتخابات، مایه‌ی آبروی ملت ایران است، (۶) یک پدیده‌ی اقتدارآفرین است، (۷) مردم‌سالاری دینی متکی است به انتخابات، (۸) در امر انتخابات مرقانون باید عمل بشود، (۹) نتیجه‌ی انتخابات مردم هرچه هست باید تحقق پیدا کند، (۱۰) اولین خواسته و مهم‌ترین خواسته‌ی رهبری از مردم: شرکت عمومی در انتخابات، انتخابات را پرشور کنید.</p>
<p>ابعاد قوی شدن</p>	<p>(۱) قوت نظامی، (۲) قوت اقتصادی، (۳) قوت علمی، (۴) قوت فرهنگی، (۵) قوت سیاسی، (۶) استقلال سیاسی، (۷) قوت تبلیغی، (۸) حفظ جمعیت جوان کشور، (۸) قوت در فضای مجازی، (۹) قوت در زمینه‌ی بهداشت و درمان، (۱۰) جهش تولید.</p>

اهداف و خواسته‌های کلی ایران	۱) ما برای ملت ایران امنیت ملی می‌خواهیم، ۲) عزت ملی می‌خواهیم، ۳) سلامت عمومی می‌خواهیم، ۴) رفاه عمومی می‌خواهیم، ۵) پیشرفت همه‌جانبه می‌خواهیم، ۶) استقلال از قدرت‌های سلطه‌گر جهانی می‌خواهیم، ۷) شکوفایی استعدادها می‌خواهیم، ۸) نیاز ما اقتصاد قوی، تولید قوی، همراه با مدیریت قوی است.
------------------------------	--

جدول ۷: مقوله‌ها و ریزمقوله‌های مربوط به انتقادات به سیاست داخلی

مقوله‌ها	ریزمقوله‌ها
انتقادات به حوزه داخلی	<p>۱) در داخل، کسانی هستند که تفکر دو سوته (تسلیم یا تحریم) را قبول کرده‌اند و می‌کوشند آن را گسترش دهند، ۲) امید بستن به مذاکره با آمریکا (خسارت محض)، ۳) ایجاد ترس غیر عقلایی از آمریکا و ابرقدرت‌ها، ۴) وقتی می‌گوییم آمریکا دشمن است، یک عده‌ای منزعج می‌شوند که چرا می‌گویید دشمن؟ ۵) ضعف‌ها مربوط به مدیریت است، ۶) کمبودها و ناتوانی‌های مدیران در برخی حوزه‌ها، ۷) در مدیریت‌های ضعیف، بی‌حال، ناامید، غیرانقلابی، و بی‌تحرک داشتیم؛ کارها متوقف مانده است، ۸) بی‌توجهی به ظرفیت‌های معدنی کشور، ۹) عمل نشدن به اقتصادمقاومتی در بحث صادرات (محدود شدن معاملات تجاری به پنج یا شش کشور)، ۱۰) بخشی از مشکلات اقتصادی ناشی از نقایص درونی خود ما، به ضعف‌های مدیریتی خود ما است، ۱۱) در داخل متأسفانه بعضی‌ها غرب را بزرگ می‌کنند، بدی‌های غرب را توجیه می‌کنند، نمی‌گذارند افکار عمومی متوجه بشود که غربی‌ها در باطنشان چقدر شیطنت و شرارت وجود دارد. از فرق سر تا نوک پا غربی شدن؛ امروز هم تقی‌زاده‌های جدید از این حرف‌ها می‌زنند؛ البته به این صراحت نمی‌گویند اما مضمون حرفشان این است. آنهایی که افکار غربی را، سبک زندگی غربی را، روش‌های غربی را، لغات غربی را به‌طور پیوسته در داخل، در ادبیات ما، در افکار ما، در دانشگاه‌های ما، در مدارس ما تزریق می‌کنند، پمپاژ می‌کنند، اینها همین تقی‌زاده‌های جدیدند، ۱۲) آنهایی که پشت سر سند ۲۰۳۰ یعنی برگرداندن سبک زندگی اسلامی به زندگی غربی - می‌ایستند، همان تقی‌زاده‌های امروز هستند، ۱۳) در بحث صادرات، کار مطابق با اقتصاد مقاومتی انجام شده اما تحقق عملی نداشته است، ۱۴) یک عده‌ای به‌خطا تصور می‌کنند که این مفاهیم رایج مثل عدالت اجتماعی و آزادی و مانند این‌ها از غرب به عالم اسلام آمده است، ۱۵) بعضی از روشنفکر نماهای ما متأسفانه بی‌صبری از خودشان نشان دادند، بعضی از آنها بی‌صبری را به مرز همکاری و هم‌زبانی با دشمن هم رساندند.</p>

جدول ۸: مقوله‌ها و ریزمقوله‌های مربوط به ظرفیت‌های کشور

مقوله‌ها	ریزمقوله‌ها
ظرفیت‌های کشور	<p>۱) گل منطقه، ۲) کشور بی‌نظیر، ۳) منابع فراوان نفت و گاز، ۴) از همه‌ی دنیا امتیاز دارد، ۵) کشوری است بزرگ، ۶) با جمعیتی مستعد و مردمی با استعداد، ۷) با تاریخی غنی، ۸) قدرت اثرگذار در سطح منطقه و در مواردی در سطح جهان، ۹) نیروی انسانی (پنج میلیون دانشجو، ده میلیون فارغ‌التحصیل دانشگاهی، ۳۳ میلیون جوانی که در سن کار، ۱۰) کشوری جوان، ۱۱) نیروهای</p>

طبیعی، نیروهای زیرزمینی، روی زمینی و امکانات گوناگون، (۱۲) از لحاظ منابع نفت و گاز بر روی هم، در دنیا اول، (۱۳) هیچ کشوری در دنیا به قدر ما گاز ندارد، (۱۴) کشوری ثروتمند.	
۱) ظرفیت جوانان دانش آموخته (ده میلیون جوان فارغ التحصیل دانشگاهی و بیش از چهار میلیون دانشجو، ما از این ظرفیت به درستی استفاده نکردیم و نمی‌کنیم)، ۲) موج جمعیتی (حتماً بایستی تکثیر نسل بشود، برای این است که فردای این کشور به همین جوان‌ها احتیاج دارد)، ۳) وسعت سرزمین کشور و همسایگی با آب‌های بین‌المللی آزاد (همسایگی با پانزده کشور، قرار گرفتن در نقطه‌ی اتصال شرق و غرب و شمال و جنوب)، ۴) منابع طبیعی با ارزش (رتبه نخست موجودی نفت و گاز در جهان، فلزات فراوان و باارزش، مراتع، جنگل‌ها و...).	ظرفیت‌های بالقوه‌ی ایران
۱) جوان‌ها باید شانه‌شان را زیر بار مسئولیت‌های دشوار کوچک و بزرگ بدهند، ۲) لزوم حرکت کشور در گام دوم بر دوش جوانان، ۳) موتور پیشرفت را جوانان روشن می‌کردند، ۳) جوانان باید هزینه‌ی ایستادگی در مقابل دشمن را بدهند تا نسل‌های آینده از دستاورد آنان استفاده کنند، ۴) جوان‌ها در میدان علم، در میدان فکر و معرفت، در میدان سیاست، در میدان کار باید تلاش خود را مضاعف کنند، ۵) جوان‌ها به مسائل فرعی و حاشیه‌ها نپردازند، ۶) جوانان وحدت راه، حرکت متمرکز راه، حرکت‌های مؤمنانه و مجاهدانه را دنبال کنند، ۷) جوانان مرزهای با دشمن را پررنگ کنند؛ اما با نیروهای داخلی، به اندک اختلاف سلیقه‌ای مرز ایجاد نکنند.	جوانان و گام دوم
۱) باور نداشتن یا بی‌توجهی بعضی از مسئولین به ظرفیت‌ها، ۲) چالش ذهنی یا ناآگاهی افکار عمومی و برخی مسئولین از ثروت‌های مملکت، ۳) کم‌کاری؛ تنبلی و کم‌کاری برخی مسئولین، ۴) اعتماد به نسخه‌ی بیگانگان (بعضی از مسئولین کشور به نسخه‌ی بیگانگان اعتماد بیشتری دارند تا به نسخه‌ی داخلی مثل گسترش سیاست جمعیتی غربی‌ها که «فرزند کمتر، زندگی بهتر»، ۵) عمل کردن به سیاست‌های بانک جهانی، سیاست تعدیل و بی‌توجهی به اقتصاد مقاومتی مثل گرفتن وام از بانک جهانی یا صندوق بین‌المللی پول، ۶) قبیله‌گرایی سیاسی یا جناحی، ۷) عدم مبارزه‌ی جدی با فساد، ۸) متکی بودن کشور به نفت، ۹) عیوب اساسی در سبک زندگی (مصرف‌گرایی، اسراف و زیاد خرج کردن، رفاه‌طلبی افراطی اشرافیگری)، ۱۰) مصرف جنس خارجی و عدم تعصب به اقتصاد ملی.	موانع استفاده از ظرفیت‌ها

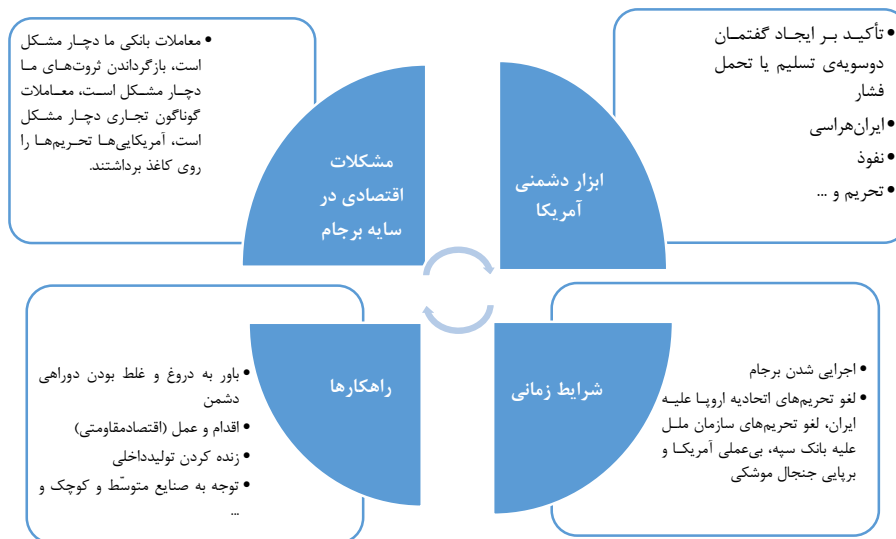
با توجه به مقولات و ریزمقولات باید گفت بیشترین محورها در حوزه اقتصاد شامل، شاخصه‌های اقتصاد مقاومتی است: تولید داخلی، حمایت از کالای ایرانی، رونق تولید، شکوفایی اقتصادی.

بستر زمانی سخنرانی‌های رهبری

مقام معظم رهبری سخنرانی‌های خود را همواره به سه قسمت تقسیم می‌کنند: بخش اول به مسائل مناسبی دینی اشاره دارد مانند بحث بعثت در سال ۹۹. بخش دوم به مسائل روز و رویدادهای مهم کشور در آن سال مانند انتخابات اختصاص دارد و بخش سوم محور بنیادین سخنرانی و نقطه ثقل آن را شکل می‌دهد. پژوهش حاضر به مطالعه بخش دوم و سوم سخنرانی‌های رهبری پرداخته است.

شرایط سیاسی سال ۱۳۹۴ و مؤثر بر سخنرانی نروزی رهبری در سال ۹۵ (سال اقتصاد مقاومتی؛ اقدام و عمل)

در بیان شرایط زمانی سال ۱۳۹۵ باید گفت، مهم‌ترین تحول انعقاد برجام در ۲۳ تیر ۱۳۹۴ در وین و اجرای آن در ۲۶ دی ۱۳۹۴ بود. پس از آن که شورای امنیت از کشورهای امضاءکننده برجام خواست تا در اجرای تعهدات خود کوشا باشند و کلیه قطعنامه‌های قبلی تحریم علیه ایران لغو گردید. مذاکرات هسته‌ای ۵+۱ را می‌توان در قالب رهیافت نئولیبرالی در حوزه اقتصاد و راهی برای کنترل و گذار از تحریم دانست. این رهیافت زمینه‌های نیل به همکاری مشترک برای کاهش تهدیدات را فراهم نمود (ر.ک: مصلی‌نژاد، ۲۰۱۷). با این حال، مسیر همکاری کشورهای امضاءکننده برجام از همان آغاز، مسیری سهل و هموار نبود. بدعهدی مبتنی بر عدم حسن‌نیت از سوی طرف‌های غربی و به‌ویژه آمریکا در ماه‌های پس از اجرایی شدن برجام، به دفعات مورد اعتراض مقامات ایرانی قرار گرفت (صالحی و دیگران، ۲۰۱۹: ۲). از جمله این اقدامات می‌توان به تمدید ۱۰ ساله قانون تحریم‌های ضدایرانی (آیسا) توسط مجلس نمایندگان آمریکا و مصوبه مجلس نمایندگان آمریکا در تاریخ ۱۷ آذر ۱۳۹۴ اشاره کرد که سختی با حسن‌نیت در اجرای برجام نداشت و مورد شکایت ایران قرار گرفت (دلخوش، ۲۰۱۷: ۳). در ادامه اگر چه در ۲۷ دی ماه اتحادیه اروپا تحریم‌های خود علیه ایران و ۲۸ دی ماه سازمان ملل تحریم‌ها علیه بانک سپه و شعبات بین‌المللی آن را برداشتند اما بی‌حرکی آمریکا همچنان تداوم پیدا کرد. مقامات آمریکایی به‌جای اقدامات ایجابی زمان و انرژی خود را معطوف جنگ رسانه‌ای و پرداختن به مباحث حاشیه‌ای همچون آزمایش‌های موشکی ایران کردند که در برجام به آن اشاره‌ای نشده بود.

نمودار ۶: مدل مفهومی سخنرانی سال ۹۵

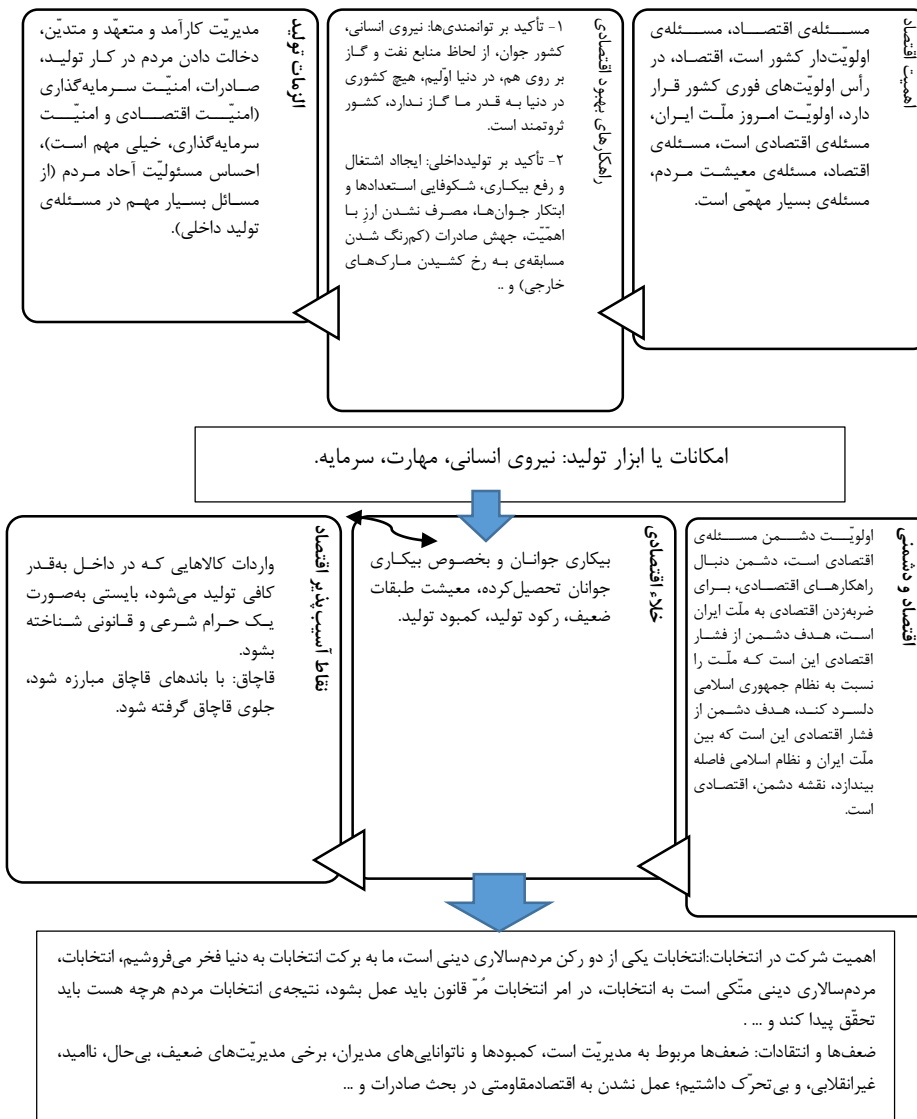
شرایط سیاسی سال ۱۳۹۵ و مؤثر بر انتخاب شعار سال ۱۳۹۶ (اقتصاد مقاومتی، تولید و اشتغال)

سال ۹۵ در حالی آغاز شد که نمایش توانمندی دفاعی ایران در تمرین‌های نظامی و آزمایش‌های موشکی بارها به رخ آمریکا و سایرین کشیده شد. شاید همین دلیلی بود برای تمرکز آمریکا بر ماجرای موشکی ایران و خواستار برجامی از جنس نظامی شدن. امتناع مقامات ایرانی از ورود به مباحث نظامی و وضع تحریم‌های جدید در حوزه موشکی و نظامی علیه ایران فضای بی‌اعتمادی بین دو طرف را تقویت و ادبیات سیاسی را به سوی تقابل بیشتر سوق داد. همچنین در روز سه‌شنبه ۱۸ آبان ۱۳۹۵ (۸ نوامبر ۲۰۱۶) پنجاه و هشتمین انتخابات ریاست جمهوری ایالات متحده آمریکا بر اساس قانون اساسی، برگزار و ترامپ رئیس‌جمهور آمریکا شد. ترامپ توافق هسته‌ای را بدترین توافق می‌دانست که تاکنون صورت گرفته است. وی ایران را دشمن شماره یک آمریکا و کشوری خواند که پول و اسلحه به همه‌جا می‌فرستد و کشتی‌های جنگی ایالات متحده در خلیج فارس از سوی قایق‌های ایران احاطه و مورد آزار قرار گرفته‌اند (یزدان‌فام، ۲۰۱۶: ۱۹-۲۰). در چنین بستری شاهد آن هستیم که مقام معظم رهبری در اولین سخنرانی سال ۹۵ خویش در جوار مرقد مطهر امام رضا(ع) بیشترین تأکید خود را بر دشمن‌شناسی به‌ویژه ابزارهای دشمنی وی و دشمنی با وجود برجام می‌گذارند. رهبر معظم انقلاب خاطر نشان کردند: «طبیعت توافق با آمریکا عقب‌نشینی است (گذر از خط قرمزها درباره برجام)، یک توافق کافی نیست. برای حل مسائل منطقه نیز توافق نیاز است؛ طبق میل آمریکایی‌ها، حل اختلاف با آمریکا یعنی گذشتن از خط قرمزها و ارزش‌ها، برجام ۲ و ۳ و ۴ و الی‌غیرذلک بایستی به‌وجود بیاید تا ما بتوانیم راحت زندگی کنیم، صرف نظر از مسائل اساسی مثل فلسطین، حمایت از مقاومت، حمایت از ملت‌های مظلوم» (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۱/۱)، این گزاره‌ها بیانگر ادامه دشمنی‌های آمریکا است، در همین رابطه، مقام معظم رهبری ابزار فعال دشمنی آمریکا را در تبلیغات، تحریم و نفوذ بیان می‌کند که طی چند سال اخیر تأثیرگذارترین عامل بوده است.

همچنین در سال ۱۳۹۵ شاهد ابلاغ سیاست‌های کلی اقتصاد مقاومتی از سوی مقام معظم رهبری هستیم. تأکید رهبر بر «اقتصاد مقاومتی» بیانگر این نکته است که حتی در سایه برجام نیز باید همچنان «مقاومت» کرد نه تکیه بر دشمن. این موضوع در سخنرانی نوروزی سال ۱۳۹۶ نیز انعکاس پیدا می‌کند. رهبری اقتصاد مقاومتی را در این سال چنین تعریف می‌کنند: «اقتصادی که از درون می‌جوشد و احتیاج ما را به دیگران کم می‌کند و استحکام کشور را در مقابل تکانه‌های خارجی افزایش می‌دهد» (آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳۹۵/۸/۲۶). معظم‌له در سخنرانی نوروزی خود به ارائه راهکارهای اقتصادی و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی برای رهایی از عوارض تحریم می‌پردازند. مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی از منظر رهبری عبارتند از: ۱- شناسایی فعالیت‌ها و زنجیره‌های اقتصادی مزیت‌دار کشور، ۲- زنده کردن تولید داخلی، ۳- توجه به تجارت خارجی که قدرت تولید داخلی ما را تضعیف نکند، ۴- مدیریت منابع مالی‌ای که از بانک‌ها و مراکز خارجی به کشور وارد می‌شود، ۵- دانش‌بنیان شدن بخش‌های مهم اقتصاد داخلی و

در توضیح اقتصاد مقاومتی در این سال پژوهشگران اشاره می‌کنند؛ اقتصاد مقاومتی منجر به کاهش آسیب‌پذیری و افزایش پیشرفت اقتصاد یک کشور می‌شود. در سطح داخلی نیز بر مبنای تولید مدبرانه، توزیع

عادلانه و مصرف بدون اسراف باید بنیان نهاده شود (حیدری و قربی، ۲۰۱۶: ۲۲). آنها بر بحث تولید مورد نظر رهبری تمرکز کرده و توضیح می‌دهند تولید داخلی سبب افزایش اشتغال و اعتماد به نفس و اشتغال سبب کاهش مفساد اجتماعی می‌گردد (دویستی، ۲۰۲۰: ۱۰). بنابراین بیشترین بسامد واژه‌های و موضوعی همان‌گونه که در جدول شمارش تکرار واژه‌ها مشخص است به آمریکا، دشمنی، تحریم و مؤلفه‌های اقتصاد مقاومتی مربوط است.

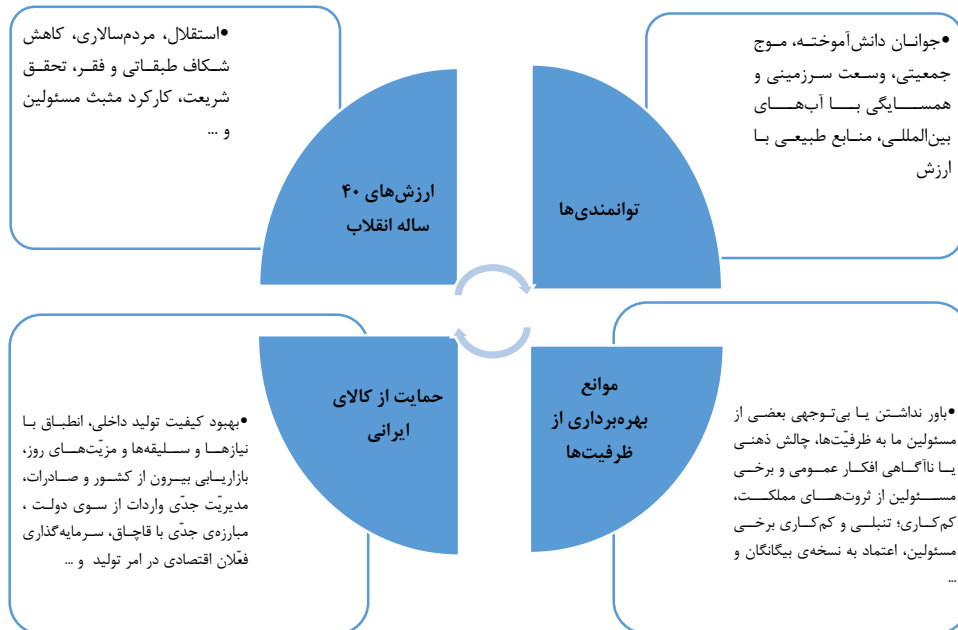

نمودار ۷: مدل مفهومی سخنرانی سال ۹۶

شرایط سیاسی سال ۱۳۹۶ و مؤثر بر شعار سال ۱۳۹۷ (حمایت از کالای ایرانی)

با برچیده شدن تحریم‌های بین‌المللی، چشم‌انداز گسترده‌ای از تأثیر برجام بر اقتصاد ایران خصوصاً در حوزه نفت و گاز به‌وجود آمد. شرکت‌های خارجی زیادی برای بازگشت یا ورود به بازار ایران، ابراز تمایل کردند. ایران در سال ۹۶ با وجود لفاظی‌های ترامپ توانست از وجود برجام بهره‌ای اندک ببرد. در این سال تراز بازرگانی ایران مثبت شد و شرکای تجاری ایران به تدریج در حال تغییر و گسترده شدن، بودند. همچنین افزایش صادرات و دسترسی به بازارهای داخلی و خارجی و در نتیجه رقابت‌پذیری صنعت نفت و گاز کشور میسر شد (بامری، ۲۰۱۸: ۱۷).

همچنین در این سال فضای سیاسی داخلی ایران متأثر از انتخابات ریاست جمهوری دوازدهم بود. به تبع این رخداد مهم بیشترین تأکید رهبر انقلاب در سخنرانی نوروزی بر بازیابی اقتصاد و مشارکت در انتخابات به‌عنوان مهم‌ترین بُعد مردم‌سالاری است. در بحث اقتصاد رهبر بر بیکاری، معیشت مردم و مشکلات تولید تأکید می‌کند. در عرصه تولید نیز بر دو معضل واردات ناروا و قاچاق اشاره می‌نماید. رهبر مهم‌ترین خواسته خویش را لزوم مشارکت در انتخابات بیان می‌کند. رهبر همواره بر شاخصه‌های اقتصاد مقاومتی تأکید دارند.

نمودار ۸: مدل مفهومی سخنرانی سال ۹۷

شرایط سیاسی سال ۱۳۹۷ و مؤثر بر شعار سال ۱۳۹۸ (رونق تولید)

سال ۱۳۹۷ مصادف با چهلمین سال پیروزی انقلاب اسلامی بود. از آنجا که در دی ماه ۱۳۹۶ اعتراضاتی در ایران نسبت به وضع معیشت شکل گرفته بود ترامپ با تصور این که افزایش فشار بر ایران می‌تواند زمینه‌های تغییر رژیم را فراهم سازد در اردیبهشت‌ماه خروج آمریکا از برجام را اعلام کرد و خبر از یک تابستان داغ برای جمهوری اسلامی داد. شروع دور تازه‌ای از تحریم‌ها و سیاست‌های اقتصادی اشتباه زمینه‌های افزایش قیمت دلار تا سقف ۵۰۰۰ تومان در ایران را فراهم کرد. این تحولات درحالی به وقوع پیوست که بیشترین تأکیدات در سخنرانی سال ۹۷ توجه به کارنامه و دستاوردهای ۴۰ ساله انقلاب، ظرفیت‌ها و موانع همچون مشکلات اقتصادی متمرکز بود. همچنین مقام معظم رهبری بر مداخله آمریکا در خاورمیانه و ضرورت نابودی داعش تأکید کردند.

رهبری راه برون‌رفت از مشکلات اقتصادی را در حمایت از کالای ایرانی و افزایش کیفیت تولید بیان و از ضرورت بهره‌مندی از توانمندی‌های داخلی برای حل مشکل اقتصادی سخن گفتند. بحث حمایت از کالای ایرانی در دو جنبه برجسته شد: حمایت از تولید و عرضه محصولات تولید شده در کشور و حمایت از مصرف و تقاضا برای این کالاها (ایمانی و دیگران، ۲۰۱۸: ۶-۷). درخواست مقام معظم رهبری در این سال این بود که در حمایت از کالای ایرانی نه تنها مسئولین بلکه مردم نیز نقش اساسی باید کنند. همراهی مردم با انقلاب در عین تحمل تحریم‌ها خود را در مراسم سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی نشان داد. در این روز رهبری از «بیانیه گام دوم انقلاب» رونمایی کردند که به منزله نقش راهی برای چهل سال دوم انقلاب بود. عناصر گفتمان بیانیه شامل استقلال، آزادی، اخلاق و معنویت، عدالت و مبارزه با فساد، عزت در روابط خارجی، استکبارستیزی، پیشرفت، علم‌آموزی، مشارکت مردمی، امیدبخشی، حفاظت و صیانت از نظام و انقلاب، باور به اصل «ما می‌توانیم» و انقلابی‌گری بود (نصرت‌پناه و دیگران، ۲۰۱۹: ۲۲). در ۳۰ آبان ۱۳۹۸ سردار قاسم سلیمانی، فرمانده نیروی قدس سپاه، در پیامی به مقام معظم رهبری پایان سیطره‌ی داعش را اعلام کرد. خبری که نشان از موفقیت‌های سیاسی- نظامی ایران در منطقه غرب آسیا و ناکامی طرح و نقشه‌های آمریکا داشت.

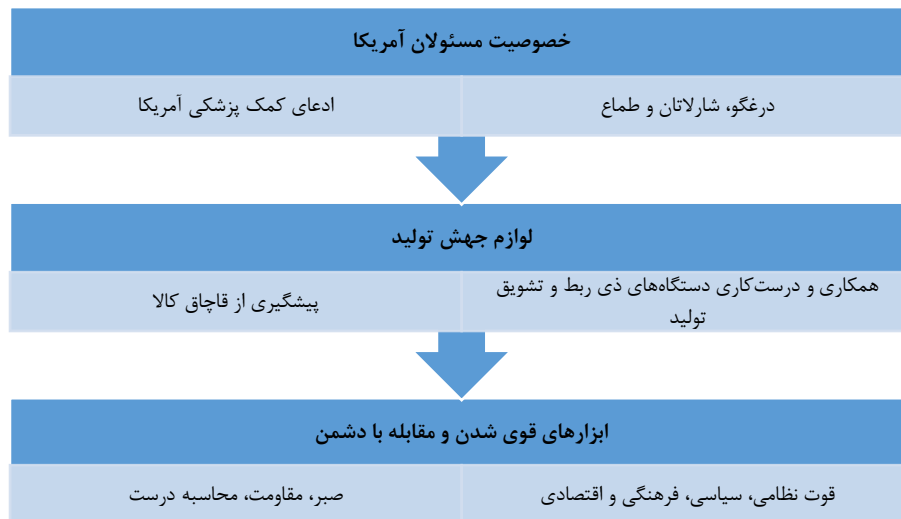
نمودار ۹: مدل مفهومی سخنرانی سال ۹۸

شرایط سیاسی سال ۱۳۹۸ و عوامل مؤثر بر شعار سال ۱۳۹۹ (جهش تولید)

سال ۱۳۹۸ سال افزایش فشارهای اقتصادی بر ایران بود. با تغییر تیم کاخ سفید، دونالد ترامپ، رئیس‌جمهور آمریکا در ادامه انتقادات دوران مبارزات انتخاباتی خود، تلاش زیادی کرد تا اعتبار بین‌المللی برجام را زیر سؤال برد. او با اعمال محدودیت‌ها و تحریم‌های متناقض با برجام، تلاش نمود تا روح برجام را از درون تهی سازد و در نهایت با اعلام فسخ یک‌طرفه این تعهد آن را به تعهدی دو جانبه تقلیل داد (صالحی و دیگران، ۲۰۱۹: ۳). اگر چه کشورهای اروپایی تلاش کردند با طرح کانال مالی نبود آمریکا در برجام را در ظاهر بی‌اهمیت جلوه داده و جبران نمایند. اما بی‌عملی در مقابل فشارهای آمریکا عملاً برجام را به کما فروبرد. فشارهای اقتصادی از یک‌سو و اعلام افزایش قیمت بنزین از سوی دولت در آبان ماه که موج‌نگرانی از افزایش قیمت‌ها را به همراه داشت زمینه اعتراضات اقتصادی و امیدواری آمریکا برای فشار بیشتر را فراهم کرد. در این میان کشورهای اروپایی طرف برجام از یک‌سو با حمایت از اعتراضات اقتصادی کوشیدند زمینه‌های تضعیف نظام را فراهم سازند و از سوی دیگر نقش پلیس خوب را در بازی برجام ایفا نمایند.

وعده‌های متعدد این کشورها برای فعال‌سازی اینستکس عملاً ایران را از اروپا ناامید ساخت و زمینه اقدامات متقابل در برابر خروج آمریکا از برجام را فراهم کرد. ایران با برداشتن پنج گام کاهش تعهدات خود در برابر بدعهدی‌های آمریکا و کشورهای غربی عضو برجام را اعلام کرد. ایران اعلام کرد دیگر با هیچ محدودیتی در تعداد سانتریفیوژها و حوزه عملیاتی (شامل ظرفیت غنی‌سازی، درصد غنی‌سازی، میزان مواد غنی شده و تحقیق و توسعه) مواجه نیست و از این به بعد برنامه هسته‌ای ایران صرفاً بر اساس نیازهای فنی خود پیش خواهد رفت.

ترور فرمانده نیروی قدس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در بامداد روز جمعه ۱۳ دی ماه ۱۳۹۸ توسط پهپاد آمریکایی در فرودگاه بغداد که با دستور مستقیم ترامپ انجام شد فضای بی‌اعتمادی و خصومت را در میان دو طرف تقویت کرد و اندک امیدها برای احیای برجام در سال ۱۳۹۹ و با حضور جمهوری خواهان در کاخ سفید را نقش بر آب کرد. بی‌جهت نبود که بیشترین تأکیدات رهبر معظم در سخنرانی نرورزی سال ۹۸ مسائل غرب و برجام و بازگشت تحریم‌ها بود. معظم له راه برون‌رفت از شرایط سال ۹۸ را در بی‌اعتنایی به غرب و تمرکز بر ظرفیت‌ها داخل که همانا با رونق تولید می‌تواند تحریم‌ها را به فرصت تبدیل نماید؛ ذکر کردند. آنچه در سال ۱۳۹۸ فضا را برای تقویت گفتمان اقتصاد مقاومتی تقویت کرد برگزاری انتخابات یازدهم مجلس شورای اسلامی بود. انتخاباتی که در آن اصولگرایان پیروز شدند. اصولگرایان در این انتخابات تمرکز خود را بر شعارهای اقتصادی و پیگیری اجرای اقتصاد مقاومتی و نگاه به درون کشور متمرکز کردند. این همنوایی امیدواری برای تحقق جهش تولید در سال ۱۳۹۹ را بیشتر ساخت و رهبری این سال را سال «جهش تولید» نامیدند.

نمودار ۱۰: مدل مفهومی سخنرانی سال ۹۹

پیشنهادات و راهکارهای حل مشکلات بر پایه سخنان مقام معظم رهبری

با توجه به بررسی سخنان پنج ساله مقام معظم رهبری، راهکارهای مقام معظم رهبری نه تنها می‌تواند ایران اسلامی را از چالش اقتصادی رها سازد بلکه می‌تواند راهکاری برای سایر کشورها بخصوص کشورهای منطقه خاورمیانه برای رهایی از عقب‌ماندگی اقتصادی باشد. می‌توان راهکارها را طبق نظر مقام معظم رهبری بدین شرح بیان کرد:

- (۱) بومی‌سازی اقتصاد و اولویت قرار دادن اقتصاد دانش بنیان؛
- (۲) محور قراردادن رشد بهره‌وری در اقتصاد با تقویت عوامل تولید، توانمندسازی نیروی کار، اشتغال‌زایی، تقویت رقابت‌پذیری اقتصاد؛
- (۳) افزایش تولید داخلی نهاده‌ها و کالاهای اساسی و اولویت دادن به تولید محصولات و خدمات راهبردی؛
- (۴) مدیریت مصرف با تأکید بر اجرای سیاست‌های کلی اصلاح الگوی مصرف و ترویج مصرف کالاهای داخلی همراه با ارتقاء کیفیت و رقابت‌پذیری در تولید؛
- (۵) توسعه‌ی پیوندهای راهبردی و گسترش همکاری و مشارکت با کشورهای منطقه و جهان به‌ویژه همسایگان؛
- (۶) شفاف‌سازی اقتصاد و سالم‌سازی آن و جلوگیری از اقدامات، فعالیت‌ها و زمینه‌های فسادزا در حوزه‌های پولی، تجاری، ارزی و ...؛
- (۷) تأکید بر تولید داخلی، مصرف کالاهای تولید ملی و ایجاد رونق اقتصادی برای کمک به چرخه اقتصادی.

نتیجه‌گیری

هدف اصلی نوشتار حاضر پاسخ به این پرسش اصلی بود که مهم‌ترین محورها و پربسامدترین واژگان در سخنرانی‌های نوروزی مقام معظم رهبری بین سال‌های ۱۳۹۵ تا ۱۳۹۹ چه بوده است و ایشان بر چه مشکلاتی تأکید و راهکارهای برون رفت از آنها در بیانات معظم‌له چیست؟ بر اساس روش تحلیل محتوا، مقوله‌ها و زیرمقوله‌های بیانات ایشان استخراج و تحلیل و تفسیر صورت گرفت. یکی از روش‌ها و شیوه‌های ترسیم جهت‌گیری کلی نظام و مسئولان که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای آن را مطرح و دنبال کرده‌اند، انتخاب شعار و نام‌گذاری سال‌های مختلف بوده است که هدف و جهت‌گیری یک‌ساله کشور را در راستای چشم‌انداز بلندمدت دنبال می‌کند. نتایج نشان داد با توجه به تکرر و شدت واژگان موضوع اقتصاد با ۵۲۸ تکرار واژه بیشترین مضامین را نیز به خود اختصاص داده است و سیاست خارجی با ۳۷۷، سیاست داخلی با ۳۲۷ و واژگان مربوط به توانمندی‌های داخل کشور برای فائق آمدن به مشکلات با ۱۷۴ تکرار در درجات بعدی اهمیت در ۵ سال مورد نظر، قرار گرفته‌اند.

از نظر علل و زمینه‌ها باید گفت دشمنی آمریکا و غرب به‌ویژه با ناکارآمد شدن برجام، اقتصاد را به کانون مباحث مبدل کرد. ایران همواره با تحریم‌های اقتصادی دست‌وپنجه نرم کرده است، اما با توجه به این‌که برجام در زمان انعقاد با عنوان ابزاری برای گشایش اقتصادی توصیف می‌شد، با خروج آمریکا از برجام و بی‌عملی اروپا، عملاً جنگ اقتصادی شدیدتری علیه ایران رقم خورد. فشارهای اقتصادی دشمن، با هدف‌گیری سیاسی توأم بوده است که همانا تغییر رژیم و اعلام نارضایتی مردم است.

زمانی که دشمن اقتصاد را هدف گرفت و به تغییر رژیم از راه فشار اقتصادی و تحریم امید بست؛ دفاع نیز به همان حوزه کشیده شد. با توجه به این‌که تحریم اقتصادی، نقاط ضعف و روزنه‌های نفوذ اقتصادی را آشکارا هدف گرفته است، بنابراین جنگ اقتصادی دشمن، دفاع و هوشمندی اقتصادی می‌طلبد که رهبری به درستی در سخنان خود به این سمت حرکت می‌نمایند. انتخاب شعارهایی همچون حمایت از کالای ایرانی، رونق تولید و جهش تولید در چنین فضا و بستری طرح و پیگیری می‌گردد که به‌درستی راهکار مناسبی برای چنین فضای جنگی است. راهکارها و رهنمودهای مقام معظم رهبری نه تنها می‌تواند در ایران اسلامی که همواره مورد تحریم دشمنان بوده است کارساز واقع شود بلکه می‌تواند سایر دول منطقه آشوب‌زده و آشفته‌ی خاورمیانه و کشورهای با شرایط مشابه ایران را نیز نجات دهد.

References

- Abdolkhani, Ali (2016), "Analysis of the qualitative content of the statements of the Supreme Leader in the field of sedition", Journal of Islamic Awakening Studies, Vol. 13, No. 38, 125-162. (In Persian)
- Alborzi, Hadi; Soleimani, Ali Asghar (2016), "Qualitative content analysis of Saudi-affiliated media news about the country's invasion of Yemen", Media Management, Vol. 4, No. 19, 25-38. (In Persian)
- Amanloo, Hossein (2015), "Discourse Analysis of Islamic Awakening in the Thought of the Supreme Leader" Using the Method of Critical Discourse Analysis, Journal of Islamic Awakening Studies, Vol. 4, No. 7, 9-35. (In Persian)
- Asadi, Nasser (2014), "Ayatollah Khamenei's Foreign Policy Discourse Analysis (Interactionist Discourse against Dominance)", Islamic Politics Research, Vol. 2, No. 5, 107-132. (In Persian)
- Bamri, Muslim (2018), Jcpoa and its impact on the economic relations of J.A. Iran ", International Journal of National Research, Vol. 3, No. 30, 44-60. (In Persian)
- Barden, Lawrence (1996), *Content Analysis, Translated by Maliheh Ashtiani and Mohammad Yemeni Doz*, Tehran: Shahid Beheshti University. (In Persian)
- Bashir, Hassan; Amin, Mohsen (2019), "Analysis of the Discourse of Hassan Rouhani and Donald Trump Speeches at the UN General Assembly by PDAM Method", Quarterly of Political Strategic Studies, Vol. 7, No. 28, 207-239. (In Persian)

- Delkhosh, Alireza (2017), "Barjam and post-Barjam from the perspective of international law", Institute for Political and International Studies, Vol. 31, No. 1, 52-73. (In Persian)
- Doisti, Somayeh (2020), "The role of resistance economics in promoting productivity and entrepreneurship, domestic production and employment", Journal of Approach in Business Management, Vol. 1, No. 1, 7-22. (In Persian)
- Golshani, Alireza; Ghaedi, Mohammad Reza (2012), "Integrated Method of Critique of Quantitative and Qualitative Methods", Psychological Methods and Models, Vol. 2, No. 9, 43-70. (In Persian)
- Heydari, Mansour; Ghorbi, Seyed Mohammad Javad (2018), "Research on the meaning and concept of resistance economics in the Islamic Republic", Defense Policy, Vol. 25, No. 97, 37-80. (In Persian)
- Holstie, L.; R. (1994), *Content Analysis in Social Sciences and Humanities*, translated by Nader Salarzadeh, Amiri. Tehran: Allameh Tabatabai University Press. (In Persian)
- Hosseinizadeh, Seyed Mohammad Ali; Shafiee Ardestani, Reza (2017), "Analysis of the time periods of the discourse of the Islamic Revolution based on the leadership of Imam Khomeini (RA)", Matin Research Journal, No. 77, 21-42. (In Persian)
- Iman, Mohammad Taqi; Noshadi, Mahmoud Reza (2011), "Qualitative content analysis", Pazhuhesh, Vol. 3, No. 2, 15-44. (In Persian)
- Imani, Abdolmajid, et al. (2015), "Identifying effective strategies to support Iranian goods with an economic approach (using the statements of Ayatollah Khamenei)", Basij Strategic Studies Quarterly, Vol. 21, No. 80, 5-30. (In Persian)
- Karimi, Firoozjaei, Ali; Habibi, Samira (2018), "Analysis of the Discourse of Iranian and American Leaders' Views on JCPOA", Contemporary Political Studies, Vol. 9, No. 4, 133-153. (In Persian)
- Khamenei, Seyed Ali (16.11.2016), "Statement in a meeting with the people of Isfahan", available on the information base of the Office of the Supreme Leader: <https://farsi.khamenei.ir>. (In Persian)
- Krippendorff, Klous (2009), *Content Analysis, translated by Houshang Naeini*. Tehran: Ney Publishing. (In Persian)
- Lal Alizadeh, Mohammad; Holy, Great; Mirzakhani, Abed (2020), "Leadership Governance Model; Content analysis of Nowruz speeches in the first two terms of the presidency in 2005 and 2013", Journal of Social Theories of Muslim Thinkers, Vol. 10, No. 1, 106-83. (In Persian)
- Mosalanejad, Abbas (2017), "Economic Policy to Control Sanctions in the Process of Nuclear Diplomacy", Politics Quarterly, Vol. 47, No. 3, 791-813. (In Persian)
- Nemati Anaraki, Davood; Razmjoo, Ali Akbar; Karami, Ismail (2013), "Analysis of the content of the BBC Persian news site about the elections of the ninth term of the Islamic Consultative Assembly", Election Studies, Vol. 1, No 3, 81-116. (In Persian)
- Qaedi, Mohammad Reza; Golshani, Alireza (2016), "Content analysis method, from quantitative to qualitative", psychological methods and models, Vol. 7, No. 23, 57-82. (In Persian)
- Radadi, Mohsen (2020), "Analysis of the discourse of the Leader of the Revolution in the message of Nowruz, the narrative of hope along with seeing the difficulties", Tasnim News Agency, available at: <https://www.tasnimnews.com>

- Rafiepour, Faramz (2005), *Special Research Techniques in Social Sciences*, Tehran: Anteshar Co. (In Persian)
- Rezvani, Ruhollah (2010), "Content Analysis", *Pazhuhesh*, Vol. 2, No.1, 137-156. (In Persian)
- Salehi, Akram et al. (2019), "The legal-political nature of the US withdrawal from Jcpoa", *Journal of Political Strategy*, Vol. 3, No. 9, 133-154. (In Persian)
- Shirazian, Zahra; Samani, Saman (2016), "Analysis of the body of the Cultural Invasion Discourse Foundation in the speeches of the Leader of the Islamic Republic of Iran", *linguisticanalysis*, No. 3, 87-103. (In Persian)
- Siahpoosh, Amir (2020), "Political Characteristics of the Society Waiting in the Thought of Ayatollah Khamenei", *Mahdavi Society*, Vol. 1, No. 1, 57-82. (In Persian)
- Strauss, Anselm; Corbin, Juliet (2011), *Fundamentals of Qualitative Research Techniques and Stages of Production of Underlying Theory*, translated by Ebrahim Afshar, Tehran: Ney. (In Persian)
- Vedadi, Soraya, Rasouli, Mohammad Reza (2019), "Analysis of the content of the Supreme Leader (Ayatollah Khamenei)'s view on" relations with the United States ", *Sociology Studies*, in the period 1368-1396, Vol. 12, No. 43, 147-160. (In Persian)
- Yaqubi, Ali; Kharazia Azar, Zahra; Delavar, Ali (2011), "Analysis of the Content of Television Debates in the Eleventh Presidential Election from the Perspective of Political Development", *International Relations Research*, Vol. 10, No.39, 239-272. (In Persian)
- Yazdanofam, Mahmoud (2016), "Trump's Foreign Policy and the Islamic Republic of Iran", *Research Institute of Strategic Studies*, Vol.19, No. 44, 139-164. (In Persian)